

(Ne)prezradené tajomstvá

V piatok sa začal a v stredu skončil 20. ročník festivalu Divadelná Nitra. Okrúhle narodeniny sú v tomto prípade dôvodom k viac ako len formálnemu blahoželaniu.

Otvárací večer festivalu. Divadlo Andreja Bagara sa pomaly zaplňa hosťami. Na kraji prázdneho pódia ja stolík so zaváraninami, za ním stojí v kuchynskej zástere zakladateľka a riaditeľka festivalu Darina Kárová. Vtom niekto zazvoní a na pódium prichádzajú dve mladé mamičky s malými deťmi. Gazdina Darina dá každému dieťaťu po zaváraninovom pohári. Vzápätí prichádzajú ďalšie, trochu väčšie deti a znovu dostanú zaváraniny. Až pri piatom dieťati mi to dôjde: každý ročník festivalu reprezentuje dieťa príslušného veku. Škôlari, školáci, tínedžeri a nakoniec mladé slečny. Dvadsať rokov, dvadsať skutočných živých ľudí. Keď sú už všetci zoradení na pódium, vyberú zo zaváraninových pohárov tričká s logami príslušných ročníkov Divadelnej Nitry na prsiach a zodpovedajúcim číslom na chrbte. Výstižná a pôsobivá metafora toho, čo robí divadlo stále atraktívnym: je to stále o živých ľuďoch na javisku, ktorí komunikujú so živými ľuďmi v hladisku.

.na dne v pohode

Už cestou k Divadlu A. Bagara si návštevník tohtoročnej Divadelnej Nitry musel všimnúť, že niečo nie je v poriadku. Reklamné pútače, lavičky či stĺpy pouličného osvetlenia boli zabalené v plastickej fólii, zatiaľ čo v blízkosti divadla musel prekráčať (imitované) kanalizačné potrubie. To, čo väčšinou býva odhalené, bolo skryté a to, čo má byť skryté, bolo odhalené. „(Ne)prezrad svoje tajomstvo“ bolo motom 20. ročníka festivalu. Preto aj tie zavá-

raniny: konzervujeme v nich to najlepšie z našej minulosti. Niečo chceme skryť, na niečo sme, naopak, hrdí.

Toto bol leitmotív festivalu: pokus aspoň na chvíľu ignorovať povrch a preniknúť k skrytým veciam.

Napríklad drsné, priam ikonoklastické nahliadnutie traumatickej histórie v inscenácii varšavského Divadla TR *Medzi nami v pohode*, ktorá festival otvárala. Niekoľko-generačná poľská rodina, ktorá žije v súčasnom konzumnom raji reprezentovanom letákmi zo supermarketov, vedie bizarnú, do všetkých smerov rozkošatenú debatu: stará mama (vynikajúca 96-ročná herečka Danuta Szaflarska) spomína na začiatok vojny vo Varšave, ako keby to bolo včera, jej pubertálna vnučka si z toho robí vtipy, matka a tučná suseda sa nadchýňajú tovarom, ktorý si nemôžu dovoliť a do to-

Aspoň na chvíľu ignorovať povrch a preniknúť k skrytým veciam.

ho všetkého vstupuje slizký režisér, ktorý sa tvári, že to všetko inscenuje. Hru napísala mladá spisovateľka Dorota Masłowska, preplnila ju absurdnými monológmi a vyostrenými dialógmi. Vďaka šikovným hercom a réžii známeho Grzegorza Jarzynu je to presvedčivé, vďaka zaujímavej scéne postavenej na svetelnej animácii je to pôsobivé.

Alebo litovské Divadlo Oskarsa Koršunovasa a ich zhustené a bezprostredné sprava-

ovanie Gorkého hry *Na dne*. Tam, kde Maxim Gorkij videl sociálne problémy, Oskaras Koršunovas počuje otázky a paradoxy samotnej ľudskej existencie. Desať podnapitých „lúzrov“ sa svojimi slovami snaží z beznádejných ilúzií vytvoriť skutočnosť, pripájajú si (spolu s divákmi) „na človeka“, rozprávajú o čistej láske a spiritualite. Až kým jeden z nich, krátko pred tým, ako ukončí svoj biedny život, neprednesie Hamletov monológ. Herci sa nám pritom všetkom divákovi pozerajú rovno do očí, oslovujú ich priamo, takmer sa ich dotýkajú. A zneistení diváci si nakoniec sami kladú otázky, ktoré kedysi dávno naložili do konzerva a uložili hlboko do komory.

.prázdny príbeh a Weissenstein

Menej znepokojujúce, no nemenej zaujímavé boli inscenácie britskej divadelnej skupiny Forced Entertainment a pražského Divadla Komédie. Prázdny príbeh v podaní Forced Entertainment a v réžii Tima Etchellsa bol vlastne naživo predvedený apokalyptický komiks. Na plátne sa striedali obrázky, pod plátnom sedeli štyria herci, ktorí ich „ozvučovali“. Príbeh to bol trochu prázdny, zato obrázky skvelé a hovoriaci herci bravúrní.

Weissenstein v réžii Davida Jařaba bol tragikomickou divadelnou adaptáciou novely Johannesu Urzidila. Najzaujímavejšie bolo rozdelenie hlavnej postavy trom hercom, ktorých režisér opatril nadmerne veľkými hlavami. Karel Weissenstein tak debatuje hlavne sám so sebou, pričom len

Festival, ktorý dvíha zo sedadiel

Ani na jubilejnej Divadelnej Nitre nechýbali inscenácie, ktoré zdvihli divákov zo sedadiel či z vriec na obilie, na ktorých sa tento rok tiež sedelo.

Nešlo pritom len o tradičný standing ovation na konci predstavení, ale aj o predčasné úniky z hladiska, ako dôsledok nepochopenia či odmietnutia divadelných obrazov, ktoré sa priečili zaužívaným stereotypom v zmyslení a na človeka žijúceho v lute jeho vlastného sveta pôsobili znepokojujúco. To sa stalo napríklad v prípade eruptívnej inscenácie *Dom jeleňov*, odohrávajúcej sa vo vojnovom Kosove, v ktorej zaplavili javisko okrem jedenástich hercov a herečiek aj makety mŕtvych a živých jeleňov. Najväčší úľak však vyvolal na prvý pohľad bezvýznamný žltý cestovný vak, ktorý (akože) ukrýval mŕtve te-

lo sedemročného dieťaťa. Sila imaginácie dvíhla zo sedadiel niekoľko starších divákov. Zrejme tých istých, ktorí si každý večer sadajú k televíznym novinám so správami z vojnových oblastí. Obrázky masových hrobov a mŕtvych tiel, sprevádzané nezainteresovaným hlasom televízneho redaktora, nemajú v chránenom pásme ich obyvateľiek takú silu ako obyčajná zmienka o obsahu žltého vaku na javisku. *Dom jeleňov* belgického súboru Jan Lauwers & Needcompany priniesol aj hlboké emócie zúfalstva, smútku, ale aj pocity spolupatričnosti, ktoré boli pretkané filozofickými úvahami a kontemplatívnymi piesňami.

